

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש



ש"פ תשא, פ' פרה, י"ח אדר, ה'תשל"ה

חלק ב – יוצא לאור לש"פ תשא, פ' פרה, י"ח אדר, ה'תשפ"ג



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע



נדפס על ידי ולזכות

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת דאברושא

בניהם ובנותיהם

לוי, נחמה, שלום דובער, מרדכי, שניאור זלמן,

משה, ישראל ארי' ליב, ניסן ודינה

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

גרייזמאן



ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' שמואל שיחי גרייזמאן

הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת רבקה שיינא שיחיו פעוונזנער

מחוייב להשתדל שגם חברו יקבל עליו המשמעת בקבלת עול, נוסף על עצמו, ויהי דוגמא חי' בסביבתו.

לאידך, אם החיילים מתנהגים באופן כהאמור, הרי אז משתדל מפקד הצבא שיהי' להם ולבני ביתם די מחסורם וכולי.

וכן הוא גם כן בנוגע לנברא והבורא ית', צריך להיות **הקדמת נעשה לנשמע**. שאף אמנם שנתן הבורא לאדם שכל ורוצה שינצל שכלו להשכיל ולהבין גדלו ומדותיו וכולי, אבל זהו רק אחר קיום מצוותיו ולא, ח"ו, שתהי' הבנתו תנאי קודם למעשה ויחכה במילוי המצוה עד שיביינה על בורי', אלא צריך שיהי' המעשה בפועל מיד, ואדרבה מתוך כך יבוא גם להבנה והשכלה אמיתית. ועל ידי זה מכינים הכלים לקבלת ברכת ה' הזן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים, בכל המצטרך בגשם וברוח גם יחד.
בברכה.

ב

בי"ה, י"א ניסן, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הווי"ח אי"א נו"נ עוסק במלאכת שמים
הרב שניאור אברהם שי' טלר

שלום וברכה!

נוסף על המכתב הרשמי המצוי"ב, הנני מאשר קבלת בקשת ברכה-פ"ן בעדו ובעד משפחתו שי'.

והשי"ת ימלא משאלות לבבו לטובה, הן בעניניו הפרטיים והן ובמיוחד בעבודת[ו] החינוכית, וזכות הרבים מסייעתו.

בברכת חג הפסח כשר ושמח ולהמשיך משמחת וחירות דזמן חירותנו בכל ימות השנה

מ. שניאורסאהן



הקדמת נעשה לנשמע: שבת פח, א.
ואדרבה מתוך כך יבוא גם להבנה והשכלה אמיתית: ראה גם אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ח אגרת ב'קצג (ס"ע סב ואילך). ובכ"מ.
הזן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים: נוסח ברכת הזן.

ב

מצילום האגרת.
הרב שניאור אברהם שי' טלר: סאָטפילד, מישיגען (ארה"ב). אגרת נוספת אליו — לעיל אגרת הקודמת.



Published and Copyright 2023 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5783 • 2023

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

הוספה

א

בי"ה, י"ח אדר הסמוך לניסן, ה'תשכ"ז
ברוקלין, נ.י.

לאחביי אנשי הצבא החונים בפורט גורדון,
ובראשם הרב שניאור אברהם שי' טלר
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי פ"ש מהם על ידי הרב בן ציון דוד שי' שפרן וחבריו שי'
שבקרו במחנם ומסרו לי ע"ד שמחת פורים שהיתה להם ודברי ההתעוררות
שנשמעו בהזדמנות זו, וכן תרומתם לקופת מתנות לאביונים, שקבלה מוסג"פ.
ויהי רצון מהשם יתברך המשגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית,
שישגיח על [כל] אחד שנפגשו עמהם והנמצאים שם, וכנוסח המגילה — מנער
ועד זקן טף ונשים, ולשמרם בכל מקום שנמצאים שם. והרי ה' הוא עצם הטוב,
וטבע הטוב להטיב. ומשמחת פורים תומשך שמחה אצל כל אחד, בכלל ובפרט,
בכל השנה, שיהי' כלשון המגילה — אורה ושמחה וששון ויקר, בכל המובנים.
ועל פי תורת הבעש"ט, אשר בכל ענין בחיים יש הוראה בהתקשרות
האדם לבוראו ואיך צריכה להיות עבודתו לבוראו וכו', הרי הנקודה המודגשת
ביחוד בסדר החיים שבצבא, שהיא יסוד מוסד לקיום הצבא, הוא ענין **דקבלת**
עול, שלכל לראש צריך לקיים הפקודה, ואח"כ אם יש פנאי צריך להשתדל ג"כ
להבין הפקודה. אבל העיקר הוא קיום הפקודה בפועל ממש.
ועוד נקודה בזה, שמילוי הפקודה הוא אינו ענין פרטי בינו לבין המפקד,
אלא משפיע על המצב והבטחון של כל הקבוצה, ולפעמים של כל הצבא. שלכן

א

בפורט גורדון: אשר במדינת דושארדזשיא (ארה"ב).
הרב שניאור אברהם שי' טלר: אגרת נוספת אליו — לקמן אגרת הבאה.
וכנוסח המגילה — מנער ועד זקן טף ונשים: אסתר ג, יג.
ה' הוא עצם הטוב, וטבע הטוב להטיב: ראה לקו"ש חכ"ד ע' 334 הערה ד"ה מספרי הח"ן.
וש"נ.

כלשון המגילה — אורה ושמחה וששון ויקר: אסתר ח, טז. וראה מגילה טז, ב.
תורת הבעש"ט, אשר בכל ענין בחיים יש הוראה .. עבודתו לבוראו וכו': ראה "היום יום" ט
אייר. כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך. וש"נ.
הנקודה המודגשת .. בסדר החיים שבצבא .. ענין דקבלת עול כו': ראה גם אג"ק חכ"ט אגרת
יא"ז; ח"ל אגרת יא"תקסז, ובהנסמן בהערות שם. ובכ"מ.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ תשא, פ' פרה, י"ח אדר הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שני
מהתועדות ש"פ תשא, פ' פרה, י"ח אדר ה'תשל"ה (תדפיס מתורת מנחם —
התועדויות כרך עט הנמצא בדפוס), הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ
תצוה).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו
נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

פורים, ה'תשפ"ג,
שנת הקהל,
מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ.י.

בברכה (כפי שנהגו בכו"כ מקומות אצל גדולי ישראל¹⁴⁵), שהרי הן יודעות "למאן מברכין".

כא. ויה"ר שעי"ז יתוסף בהארת בתי בני" בני" מצוה ותורה אור¹⁴⁶, ועי"ז תומשך ברכה והצלחה בכל הענינים לכל בני הבית, הגדולים עם הקטנים, כולל גם תינוק שמתחיל לדבר שאביו מלמדו תורה צוה לנו משה מורשה גו'¹⁴⁷, ויתירה מזה, שענין הירושה ("מורשה") שייך גם לתינוק בן יומו, שמשעה שיצא לאויר העולם נקרא כבר יורש¹⁴⁸.

ובלשון הכתוב שעומדים לקרוא בתפלת מנחה: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל"¹⁴⁹, שענין זה שייך במיוחד להתוועדות ואמירת דברי תורה ביום השבת¹⁵⁰, ונמשך גם במוצאי שבת, שבו אומרים "אל תירא עבדי יעקב"¹⁵¹ (כמבואר בלקו"ת¹⁵² — אע"פ שבחב"ד לא נוהגים לומר זאת בדיבור¹⁵³),

ועד שהולכים ביחד לקבל פני משיח צדקנו, ובקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להכריז אודות ה"דינער" עבור הכולל של האדמו"ר מסקולען בקראון הייטס¹⁵⁴].



(150) ראה יל"ש עה"פ (רמז תח).

(151) ישעי' מד, ב. ועוד.

(152) בלק עב, ב.

(153) ראה גם תו"מ חע"א ע' 125. וש"נ.

(154) ראה גם מכתב יום ג' שהוכפל בו כי

טוב, ז' אדר שנה זו (אג"ק ח"ל ע' קכא

ואילך) — ל"הנהלת ה"כולל להוראה מעשית

— קראון הייטס" ה' עליהם יחיו", "ע"ד

מסיבה השנתית להחזקת הכולל, העומדת

להתקיים ביום ראשון, פ' ויק"פ הבע"ל".

(145) ראה גם לעיל ע' 59. וש"נ.

(146) משלי ו, כג.

(147) ברכה לג, ד. וראה סוכה מב, סע"א.

ספרי עקב יא, יט. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ו.

טושו"ע יו"ד סרמ"ה ס"ה. הל' ת"ת לאדה"ז

בתחלתן.

(148) ראה נדה מד, רע"א (במשנה).

רמב"ם הל' נחלות פ"א הי"ג. טושו"ע חו"מ

סרע"ו ס"ה.

(149) ר"פ ויקהל.

יא. מאמר (כעין שיחה) ד"ה זאת חוקת התורה וגו'.

* * *

יב. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁹⁶ "ושמן זית הין", "י"ב לוגין. ונחלקו בו חכמי ישראל, רבי מאיר אומר, בו שלקו את העקרין, אמר לו רבי יהודה, והלא לטוך את העקרין אינו סיפק, אלא שראום במים שלא יבלעו את השמן, ואח"כ הציף עליהם השמן עד שקלט הריח, וקפחו לשמן מעל העקרין",

— שכיון שהשמן הי' י"ב הין בלבד, שזוהי כמות קטנה לגבי ריבוי הבשמים, יש צורך לבאר איך נשאר שמן עבור "משחת קודש" למשוח את אוהל מועד וכו'. ובזה נחלקו חכמי ישראל, שלדעת ר"מ, שלקו את העקרין עד שנימוחו ונעשו חלק משמן המשחה, כמשמעות הכתוב⁹⁷ "ועשית אותו .. רוקח מרקחת מעשה רוקח", ולדעת ר"י, רק ריחם נקלט בשמן, כמשמעות סיום הכתוב, שלאחרי העשי' — "שמן משחת קודש יהי", שמן בפ"ע (ללא עירוב העקרין).

וטעם פלוגתתם — אם העיקר הוא תכלית השלימות בהוה, שיהי' "מעשה רוקח", אף שלא יהי' השמן בפ"ע, או שבעיקר נוגע השלימות בגמר הענין לתמיד, "שמן משחת קודש יהי'", אף שהעשי' בהוה אינה "מעשה רוקח".

ואזלי ר"מ ור"י לשיטתייהו — כפי שפירש רש"י⁹⁸ גבי חיוב תשלומין דשוכר, ש"נחלקו בו חכמי ישראל .. ר"מ אומר כשומר חנם, ר"י אומר כשומר שכר", שלדעת ר"מ, מתחשב המשכיר בעיקר עם תשלום השכירות שמקבל בהוה, מבלי להתחשב בחשש גניבה וגזילה בעתיד, ולדעת ר"י מכריעה הוודאות שלעתיד ישאר החפץ בשלימותו ע"י שמירה מעולה.

ועד"ז פליגי "עד כמה מזמנין"⁹⁹, לדעת ר"מ "עד כזית", ולדעת ר"י "עד כביצה"¹⁰⁰, שלדעת ר"מ מתחשבים עם החיוב בהוה על שיעור

(96) פרשתנו ל, כד.

(97) שם, כה.

(98) משפטים כב, יד.

(99) שענין זה קשור גם עם המבואר בזהר

בפרשתנו — ראה לקמן ס"כ.

(100) ברכות מה, א.

כ. ויש עוד ענין נפלא בזהר בפרשתנו — שקשור עם המדובר לאחרונה אודות הדלקת נרות שבת קודש גם ע"י ילדות קטנות:

הענין בתורה שכדי לזכרו עשה ר"י קשרים הוא — המאמר¹⁰⁸ על הפסוק¹³⁸ "והי' באחרית הימים נכון יהי' הר בית ה' בראש ההרים ונהרו אליו כל הגוים וגו'", שקאי על "כוס דברכה", ש"אע"ג דנשים וקטנים פטורין מן המצות, בכוס דברכה הכל חייבין, בלבד דינדעון למאן מברכין".

ולהעיר ממה שמצינו בענין זה בנגלה דתורה: בנוגע לנשים — "משגרו במתנה (דרך דורון וחשיבות) לאנשי ביתו" (לאשתו)¹³⁹, ועד שגם נשים כשאוכלות עם האנשים חייבות בזמון¹⁴⁰; אבל בנוגע לקטן שיודע למי מברכין — מצינו בשו"ע¹⁴¹: "והוא שיגיע לעונת הפעוטות, שהוא כבן ט' או בן י', כל אחד לפי חריפותו, ולכל הפחות גדול מבן ו', אם הוא חריף ויודע מעצמו בלי שילמדוהו למי מברכין, אבל פחות מבן ו' אע"פ שהוא חריף ויודע מעצמו, אינו כלום כו'".

אבל בזהר נאמר בפירוש שאם רק "ינדעון למאן מברכין" הרי הם חייבים.

וצריך עיון וחיפוש אם דברי הזהר הובאו בפוסקים ואחרונים כו', ולא ראינו אינו ראי'.

ואם הדברים אמורים בנוגע לחיוב של נשים בכוס דברכה, עאכו"כ שכן הוא גם בנוגע להדלקת נרות שבת קודש,

— שזוהי מצוה שניתנה במיוחד לנשים [ובאופן שהאשה מוציאה גם את הבעל ידי חובתו, ועד שאפילו אם הבעל הוא גדול בישראל, אינו יכול לדרוש שהוא ידליק נרות שבת, כיון שזוהי מצותה של האשה], כדי לתקן הענין דנרו של עולם (וכן חלתו של עולם ודמו של עולם)¹⁴², ועי"ז מאירים את הבית (ועד"ז מצות חלה שפועלת "להניח ברכה אל ביתך"¹⁴³, כמבואר במאמרי אדמו"ר מהר"ש¹⁴⁴) —

שגם ילדות קטנות, לפני בת מצוה, יש לחנכן בהדלקת נרות שבת

(138) ישע"י ב, ב. ראה שו"ע אדה"ז שם סרס"ג ס"ה.

(139) ברכות נא, סע"א (ובפרש"י. שו"ע וש"נ. אדה"ז אר"ח סקפ"ג ס"א).

(140) שו"ע (ואדה"ז) שם סקצ"ט ס"רז. ראה סה"מ תרכ"ט ס"ע רמב ואילך.

וש"נ.

(141) שם ס"י (ס"ט). וש"נ.

אכילה בכזית, ולדעת ר"י מתחשבים עם השביעה בעתיד לאחרי האכילה כביצה.

והצריכותא דג' המחלוקות: עשיית שמן המשחה הוא ציווי הקב"ה, שהוא הי' הוה ויהי' כאחד, כך, שהעמיד ישנו כבר בהוה. בשוכר, הגניבה היא רק חשש רחוק (ולא כשמן המשחה וזימון, שהענין שבעתיד יהי' בוודאות), ולכן יש סברא להתחשב רק עם ההוה. ובזימון, י"ל שהמחלוקת היא בגדר האכילה שבפסוק זה, ללא שייכות לפלוגתא אם ההוה מכריע או העתיד —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חט"ז ע' 394 ואילך.

יג. בהמשך להמוזכר אודות שמן המשחה, ש"בו נמשח משכן וכליו ואהרן ובניו כל שבעת ימי המלואים, ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים"¹⁰¹ — יש להזכיר גם דברי הגמרא במסכת סנהדרין¹⁰² בנוגע למינוי מלך: "שלוש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהכריח זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה", והיינו, שרק לאחר מינוי מלך יכולים לקיים מצות מחיית עמלק — שזהו ענין ששייך לפורים, והרי עומדים אנו בשבת שלאחרי פורים.

וכיון שבפורים מודגש הענין של "יהודים"¹⁰³ — הנה כאן המקום להזכיר אודות המלחמה בנוגע לענין של מיהו יהודי, שיוכר שגיר צריך להיות כהלכה דוקא.

— לא רציתי לדבר על זה בארוכה בפורים, וגם עתה הנני רק מזכיר זאת במילים ספורות, כדי שלא יאמרו שהפסקתי לדבר על זה.

ונקודת הדברים — שצריך לידע ש"מלחמה לה' בעמלק"¹⁰⁴, נגד אלו שלוחמים נגד "דבר הוי' זו הלכה"¹⁰⁵, שלא מניחים שענין הגיור יהי' כהלכה דוקא, ועד"ז בנוגע לגיוס בנות וכו', ומלחמה זו היא "מדור דור"¹⁰⁴, מדורו של משה עד לדרא דמלכא משיחא¹⁰⁶, שיסיים את המלחמה.

והרי ישנם סימנים ברורים שנמצאים אנו כבר בדרא דעקבתא דמשיחא, כיון שכל הענינים ד"חוצפא יסגא וכו'"¹⁰⁷ נתקיימו כבר עם כל

(104) ס"פ בשלח.

(105) שבת קלה, ב.

(106) ראה תיב"ע עה"פ.

(107) סוטה בסופה (מט, ריש ע"ב).

(101) הוריות יא, ב.

(102) כ, ב.

(103) ראה גם לעיל שיחת ש"פ תצוה, פ'

זכור סט"ז (לעיל ע' 285). וש"נ.

ההידורים, וכבר צריכים להתקיים הענינים השייכים לדרא דעקבתא דמשיחא כפי שהם בצד הטוב והקדושה בכפלי כפליים.

יד. בנוגע להערות אאמו"ר על הזהר — נתעכב על מאמר הזהר¹⁰⁸ אודות הנהגת אמוראים שעשו קשר כדי שלא לשכוח ענין מסויים — קשר אחד, ועד לשלושים או ארבעים קשרים, ומבאר אאמו"ר¹⁰⁹ ע"ד הקבלה טעם הצורך "בל' או במ' קשרים, ואינו מספיק בקשר א'", אבל אינו מבאר עצם השייכות של ענין הקשר לענין הזכרון.

ויש להעיר בדרך אגב, שבנוגע לכמה ענינים מצינו בגמרא¹¹⁰ "מנא הא מילתא דאמרי אינשי", ועד"ז בנוגע למאמר העולם שהעצה לזכור דבר ולא לשכחו היא לעשות קשר¹¹¹ — שמצינו במדרש¹¹² על הפסוק¹¹³ "ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכח הו", "כל היום הי' . . קושר קשרים ומלאך בא ומתירן", היינו, ששר המשקים הי' עושה קשרים כדי לזכור את יוסף, אלא ש"מלאך בא ומתירן" (כיון שעדיין לא הגיעה השעה שיצא יוסף מבית הסוהר), וכשהותרו הקשרים שכחו¹¹⁴.

אבל עדיין צריך להבין¹¹¹: מהו הביאור בזה בפנימיות הענינים, שמזה נשתלשל גם בגשמיות במאמר העולם ("אמרי אינשי") בנוגע למעשה אנוש ותחבולותיו, וכפי שיתבאר לקמן.

טו. בהמשך להמדובר לעיל (ס"ה) אודות ההוראה מהנהגת מרדכי שנשאר בתפקידו בתור "משנה למלך אחשוורוש", כדי להתמסר לעסקנות הכלל, ולהציל נפשות מישראל, אע"פ שבגלל זה לא הי' יכול לעסוק בלימוד התורה כמקודם, ובגלל זה ירד ממעלתו בסנהדרין, ואעפ"כ הוכרח לעשות כן, ע"פ דעת רוב סנהדרין (ורק מקצת סנהדרין פירשו ממנו, לפי שעבודתם היתה באופן אחר) — יש להתעכב על ענין הדורש ביאור בסיפור אודות הצמח צדק, שקשור עם סוגיא בגמרא, שרבינו הזקן מביאה בהל' תלמוד תורה שלו:

ידוע הסיפור (שנדפס ב"התמים"¹¹⁵) שלאחרי הסתלקות אדמו"ר האמצעי, הנה במשך שנתיים סירב הצ"צ לקבל את הנשיאות, ולאחרי כן הסכים לכך (לאחרי שאמרו לו המאמר חז"ל¹¹⁶ "איש מזריע תחילה יולדת

(108) ח"ב קצ, א.
 (109) לקוטי לוי"צ הערות לזח"ב ע' קלו
 (110) ב"ק צב, א ואילך.
 (111) ראה גם לקו"ש חכ"א ע' 236.
 (112) ב"ר ס"פ וישב.
 (113) ס"פ וישב.
 (114) מפרשים שם (יפה תואר. ידי משה.
 מהרז"ו. ועוד).
 (115) חוברת ג ע' כב ואילך. וראה גם
 לעיל ע' 183. וש"נ.
 (116) ברכות ס, א. וש"נ.

— וכמדובר כמ"פ¹³⁰ שבזה נכללים גם המצוות דאהבת ה' ויראתו ויחודו כו', שחיובן תמידי, שכדי לקיימן יש צורך בלימוד והתבוננות בתורת החסידות כו' —

והלואי שהאנשים ילמדו את כל הענינים שנשים חייבות ללמוד, שגם אז יהיו כבר למדנים גדולים, ועאכו"כ כשימשיכו ללמוד גם הפרקים שלאח"ז.

ויה"ר שלימוד זה ימהר ויזרו את קיום היעוד¹³¹ "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ועד ש"לא ילמדו עוד איש את רעהו גו' לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי"¹³², כאשר נלך כולם יחד לקבל פני משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

יט. הביאור בדברי הזהר אודות עשיית קשרים לתועלת הזכרון¹¹¹:

מבואר בהל' ת"ת לרבינו הזקן¹³³ ש"השכחה (היפך הזכרון) באה מצד הקליפה", שהיא בריחוק מהקדושה, "ואינה מגעת לינק אלא עד הכסא", "אך לא למעלה מהכסא, כמ"ש¹³⁴ כי אין שכחה לפני כסא כבודך".

ולכן, העצה לזה היא חיזוק ההתקשרות עם הקדושה, שזהו תוכן ענין עשיית קשרים, כמובן מדברי רבינו הזקן באגרת התשובה¹³⁵ בפירוש מארז"ל¹³⁶ "אדם עבר עבירה כו' מה יעשה ויחי, אם הי' רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים, לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים", שענין זה הוא "כמשל החבל הנפסק וחוזר וקושרו, שבמקום הקשר הוא כפול ומכופל", והיינו, שנוסף לכך שכל קשר ע"פ תורה, קשר של קיימא, הוא קשר ע"ג קשר¹³⁷, מודגש כאן שהקשר הוא "כפול ומכופל".

ומענין הקשר כפי שהוא ברוחניות שהו"ע חיזוק ההתקשרות עם הקדושה — נשתלשל גם בגשמיות שעושים קשר בגשמיות כפשוטו בכדי שלא לשכוח דבר מסויים.

(130) ראה גם לעיל ע' 341. וש"נ.
 (131) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים בסופן.
 (132) ירמי' לא, לג. וראה רמב"ם הל' תשובה ספ"ט.
 (133) פ"ב הי"י. וש"נ.
 (134) ברכות לב, ב. ועוד.
 (135) ספ"ט.
 (136) ויק"ר רפכ"ה.
 (137) ראה שו"ע (ואדה"ז) או"ח סתרנ"א ס"א (ס"ו). וש"נ.

בנוגע לספרי החסידות, כמו תניא, לקו"ת ותו"א, הנה אצל אנ"ש אין צורך לעורר על זה (אף שהי' זמן שהיו צריכים לעורר על זה, כמו בלויבאָוויטש, שהיו לומדים בעיקר מאמרי החסידות של נשיא הדור¹²⁸); אבל בנוגע לחלק הנגלה — יש צורך לעורר אודות לימודם בעיון כו'.

ולכל לראש — הלכות תלמוד תורה, שזהו החיבור הראשון של רבינו הזקן בנגלה דתורה (עוד לפני הלכות ברכות הנהנין, או כפי שנקרא אז: סדר ברכת הנהנין), ונדפס עוד בחייו — בשנת תקנ"ד (כמה שנים לפני הדפסת ספר התניא)¹²⁹,

שזהו דבר פלא, שהרי רבינו הזקן סיים את חיבור השו"ע עוד בהיותו אצל המגיד (כמ"ש בהקדמת בני המחבר), ואעפ"כ נדפס רק ע"י בני המחבר לאחרי הסתלקותו (לאחרי יותר מארבעים שנה, שהרי הסתלקות המגיד היתה בשנת תקל"ג, והסתלקות רבינו הזקן היתה בשנת תקע"ג), ורק הלכות תלמוד תורה נדפסו בחייו.

ובכל אופן, אין הכוונה לספר עתה אודות דברי ימי ספרי החסידות, כי אם לעורר אודות קביעת עתים ללימוד השו"ע של רבינו הזקן, החל מהלכות תלמוד תורה שלו, שלדאבוננו לא עוסקים בלימודם באופן הראוי.

ואולי הסיבה לכך היא שבגלל שבתחילת הדפסת השו"ע לא נכללו בו הלכות תלמוד תורה, וגם לאח"ז נדפסו בכרך האחרון ביחד עם הענינים דורה דעה וחושן משפט, החל מהלכות שחיטה, כך, שיש מקום לחשוב שמי שאין בדעתו להיות שוחט, אינו צריך ללמד כו'. ועד"ז בנוגע לכללות הלימוד בשו"ע רבינו הזקן, שאין עוסקים בו כראוי, ובנוגע לענינים העיקריים ששייכים למעשה בפועל, מסתכלים בדינים המלוקטים שנדפסו בסידור שער הכולל להרב לאַוואוט, או בפסקי הסידור בספרי הרב נאה, ולכן יש צורך לעורר אודות לימוד השו"ע עצמו.

וכאמור, לכל לראש, בנוגע ללימוד הלכות תלמוד תורה, שיש בו חידושים וכו' בנגלה דתורה,

החל מפרק ראשון ועד לסיומו, ששם מבטל את כל ההעלמות וההסתרים בנוגע ללימוד התורה לנשי ובנות ישראל, בכתבו ש"הנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן לידע אותן .. וכל מ"ע שאין הזמן גרמא וכל מצות לא תעשה .. שהן מוזהרות בהן כאנשים",

(128) ראה גם אג"ק ח"ה ע' מז. ועוד. (129) ראה גם תו"מ חע"א ס"ע 35. וש"נ.

נקבה, אשה מזרעת תחילה יולדת זכר" וכו'), אבל רק בתנאי שלא יבלבלוהו עם שאלות ובקשת עצות כו', כדי שיוכל להמשיך בלימודו כמקודם (או עכ"פ מעין זה).

ולכאורה אינו מובן, מה הם הענינים שאודותם התנה שלא יפסיקוהו בלימודו — דממה-נפשך: אם מדובר אודות ענינים שכדי להתעסק בהם צריך להפסיק מלימוד התורה — הרי הוא מחוייב לעשות כן, ומה יועיל התנאי; ואם מדובר אודות ענינים שעבורם לא צריך להפסיק מלימודו — אין צורך בתנאי!?

[הן אמת שנוח יותר שמלכתחילה לא יבואו לשאול, ובמילא לא יצטרך לדחותם כו', אבל עדיין אינו מובן הצורך בתנאי, בה בשעה שבלאה"כ אינו חייב להפסיק מלימודו כו'.]

ובכן: מזה גופא שהוצרך לתנאי, מוכח, שמדובר אודות ענינים שלולי התנאי, הנה אם היו שואלים אודותם, הי' צריך להפסיק מלימודו כדי לענות כו', ולכן התנה שמלכתחילה לא ישאלו אותו אודותם, ובמילא לא יצטרך להפסיק מלימודו.

טז. ויובן ע"פ דברי הגמרא במסכת יומא¹¹⁷: "עני ועשיר .. באין לדין, לעני אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה, אם אומר עני הייתי וטרוד במזונותי, אומרים לו כלום עני הייתי יותר מהלל, אמרו עליו על הלל הזקן, שבכל יום ויום הי' עושה ומשתכר בטרעפיק (חצי דינר), חציו הי' נותן לשומר בית המדרש וחציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו וכו'. עשיר אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה, אם אומר עשיר הייתי וטרוד הייתי בנכסי, אומרים לו כלום עשיר הייתי יותר מרבי אלעזר בן חרסום וכו', נמצא הלל מחייב את העניים, רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים".

וענין זה מביא רבינו הזקן בהל' ת"ת שלו¹¹⁸: "אמרו חכמים שהלל מחייב את העניים בדין שמים על שמבטלים מצות תלמוד תורה מחמת טרדתם במזונותיהם כל היום או רובו, ואין עושין כהלל, שהי' חוטב עצים בכל יום ומשתכר חצי דינר והי' נותן חציו לשומר בית המדרש שהי' בשדה בימיהם ומחציו היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, דהיינו ג' פונדיונות, ובכל פונדיון הי' ניקח בימיהם לחם כשש בצים, ומזה הי' מוציא גם שאר הוצאות ביתו וגם לשבתות וימים טובים" (זהו ענין

(118) פ"ג ה"ג.

(117) לה, סע"ב.

הדורש ביאור בפ"ע, מדוע מאריך רבינו הזקן כ"כ בפרטי הדברים בנוגע לאופן פרנסת הלל, בה בשעה שידוע עד כמה מדייק רבינו הזקן בכל תיבה בתכלית הדיוק¹¹⁹).

ולכאורה אינו מובן:

(א) מהו הצורך בהלל כדי לחייב עניים בלימוד התורה — הרי גם בלאה"כ מחייב בלימוד התורה כל אחד מישראל, הן עני והן עשיר, כמ"ש הרמב"ם¹²⁰ (והביאו רבינו הזקן בשו"ע שלו¹²¹) "כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר... אפילו ה' עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים"?

(ב) מהו הפירוש בדברי רבינו הזקן ש"הלל מחייב את העניים בדין שמים" — הרי זה חיוב גמור מן התורה!?

הן אמת שאין על זה חיוב מלקות ע"י ב"ד, אבל אעפ"כ אין מקום לומר שעל ביטול תורה חייבים רק בדין שמים. ובפרט ע"פ דברי רבינו הזקן עצמו בהתחלת ספר התניא אודות חומר הענין דביטול תורה, ש"כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק (כמדובר בהתוועדות הקודמת¹²² שקאי גם על מי שלומד תורה כל היום, אלא שישנו רגע אחד שהי' יכול לעסוק בתורה ולא עסק) שעליו דרשו רז"ל וכו'" — עונש מבהיל!

והביאור בזה — שממ"ש רבינו הזקן "הלל מחייב את העניים בדין שמים" מוכח שאין זה ענין שחייבים בו ע"פ שו"ע, אלא ענין שתלוי בבחירתו של הלל, אם לחיות חיי צער ודוחק כו', הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לאשתו ובניו, או לחיות בהרחבה יותר, ועדיין לקיים הוראת חז"ל¹²³ "עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי", שהרי "מלאכתך עראי" אינה חייבת להיות כפי שעשה הלל, שמיד כשהשתכר ביום חצי דינר, הניח את מלאכתו וחזר לבית המדרש ללמוד תורה, אלא יכול לעסוק במלאכה משך זמן ארוך יותר, ואעפ"כ תחשב מלאכתו עראי; ורק לאחר שהלל בחר לנהוג כפי שנהג, הרי הוא מחייב את העניים בדין שמים, שלא רצו לעשות כעין מעשה הלל לחיות חיי צער.

ועד"ז מובן בנוגע לקצה השני, ש"רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים" — שכיון שהי' עשיר גדול ביותר, כמסופר בגמרא¹²⁴ "שהניח

119) ראה גם תו"מ ח"ע ע' 152 הערה (122) שיחת ש"פ תצוה, פ' זכור, י"א אדר ס"ב (לעיל ע' 273).
120) הלי' ת"ת פ"א ה"ח.
121) אר"ח רסקני"ה. וש"נ.
122) רמב"ם שם פ"ג ה"ז. וראה שו"ע אדה"ז שם רסקני"ה. וש"נ.

לו אביו אלף עיירות וכו'", הרי ע"פ דין הי' צריך לעסוק יותר בעניני המסחר, שהרי התורה אמרה "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה"¹²⁴, ולפי ערך ריבוי הנכסים, הנה גם ה"תעשה" מצדו צ"ל גדול יותר. אבל לאחרי שהראה שלמרות גדול עשירותו ה"ה עוסק בתורה מבלי להתחשב בריבוי עסקיו, ה"ה מחייב את העשירים שגם אצלם צ"ל הנהגה כזו.

ומזה מובן גם בנוגע להנהגת מרדכי, שהי' יכול לבחור בהנהגת מקצת הסנהדרין שפירשו ממנו, לפי שהיו סבורים ש"גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות"¹²⁵; אבל לאחרי שמרדכי בחר באופן הנהגתו לעסוק בהצלת נפשות כו', בהסכמת רוב הסנהדרין — הרי זו הוראה לכל שצריכים להתנהג כמו מרדכי בנוגע להפצת המעיינות חוצה כו'.

יז. ואין מקום לשאלה איך שייך לומר שיכולים לבחור דרך בעבודה, דלכאורה תלוי הדבר בשרש נשמתו, אם היא שייכת לדרך עבודה זו או אחרת — כי, מצד שרש הנשמה יש רק נטי' לקו מסויים, לחסד או לדין וכיו"ב, אבל אין זה מכריח כיצד תהי' העבודה בפועל, שיכול לבחור לעבוד עבודתו שלא כפי טבע נשמתו.

וע"ד שישנו ענין התשובה על ענינים בלתי רצויים, ועד לאופן שמתהפך לגמרי מן הקצה אל הקצה, וכמו"כ שייך ענין של תשובה בנוגע להפיכת טבע נשמתו.

וכידוע הביאור¹²⁵ בדברי הגמרא¹²⁶ שרבי חנינא בן תרדיון שאל את רבי יוסי בן קיסמא "מה אני לחיי העולם הבא", "אמר לו (ר"י) כלום מעשה בא לידך, אמר לו (ר"ח) מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים וכו'", שר"ח הי' ירא שמא עבודתו היא מצד טבע נפשו, והבירור בזה הי' עי"ז ש"מעשה בא לידך" באופן שהוא היפך טבע נפשו, טבע דקדושה, שמזה מוכח שעבודתו היא באמיתות לשם שמים בלבד.

יח. ובהמשך לזה — שהרי מכל ענין צריך להיות "בכ"ן" — יש לעורר על ענין חדש [כנהוג מזמן לזמן לעורר על ענינים חדשים, (כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת שחוק): או כפי שיש כאלו שקוראים לזה "גזירות חדשות" ח"ן] — שיש להשתדל לקבוע עתים ללימוד חלק הנגלה שבתורת רבינו הזקן¹²⁷.

(126) ע"ז יח, א.

(124) פ' ראה טו, יח.

(127) ראה גם תו"מ ח"ע ע' 66. וש"נ.

(125) תו"א תולדות יט, סע"ב ואילך.